

Teismų praktikos apžvalga dėl pasiūlymų vertinimo

2012

Teismų praktikos apžvalga dėl pasiūlymų vertinimo

Skirta projektų vykdytojams (ar partneriams), esantiems perkančiosiomis organizacijomis pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 4 str., įgyvendinantiems projektus pagal 2007-2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją.

Apžvalgą parengė:

Teisės ir viešųjų pirkimų skyriaus
Vedėjo pavaduotoja
Jurgita Bujokienė

Teisės ir viešųjų pirkimų skyriaus
Viešųjų pirkimų vadovai:

Asta Javinskaitė

Dalia Skodžiūtė

Justė Juškienė

Justinas Brimeris

Laimonas Petkus

Europos socialinio fondo agentūra
Gynėjų g. 16, Vilnius 01109
Tel. 8 5 264 9340
Faks. 8 5 260 8281
info@esf.lt
www.esf.lt

Įvadas

Europos socialinio fondo agentūra parengė ketvirtąjį metodinį leidinį projektų vykdytojams (ar partneriams), esantiems perkančiosiomis organizacijomis pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPĮ) 4 str., kad įgyvendindami projektus pagal 2007-2013 m. Europos Sąjungos (toliau – ES) struktūrinės paramos panaudojimo strategiją, tinkamai įvykdytų VPĮ numatytą procedūrą – pasiūlymų vertinimą. VPĮ 39 str. 7 d. numato, kad perkančioji organizacija, norėdama priimti sprendimą sudaryti pirkimo sutartį, turi pagal pirkimo dokumentuose nustatytus vertinimo kriterijus ir tvarką nedelsdama įvertinti pateiktus dalyvių pasiūlymus. Šis vertinimas atliekamas tiekėjams pagrindus kvalifikacijos atitikti, lyginant tiekėjų pasiūlymus tarpusavyje pagal pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. Kaip nurodo Lietuvos Aukščiausiasis teismas, pasiūlymų vertinimas po to, kai vertintini dokumentai visiškai pagrindžia tiekėjo kvalifikaciją, yra kitas viešojo pirkimo etapas (**Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos mėn. 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-311/2011 (VšĮ „Kompiuterinių programų mokymo centras“ v. Šiaulių miesto savivaldybės administracija**). Šiame viešojo pirkimo etape ypatingai svarbu užtikrinti, jog būtų laikomasi VPĮ 3 str. 1 d. įtvirtintų principų. Pažymėtina, kad lygiateisiškumo ir skaidrumo principai pažeidžiami tuomet, kai perkančioji organizacija vieno tiekėjo pasiūlymą vertina pagal pirkimo dokumentuose nustatytus vertinimo kriterijus bei tvarką, o kitam daro išimtis, t. y. pasiūlymo vertinimui taiko kitokius kriterijus arba netaiko pirkimo dokumentuose numatytų kriterijų (**Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. rugsėjo 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-1302/2011 (UAB „Kautra“ v. Alytaus miesto savivaldybės administracija**).

Šio metodinio leidinio tikslas – padėti projektų vykdytojams tinkamai taikyti VPĮ nuostatas vertinant tiekėjų pasiūlymus pagal mažiausios kainos ar ekonominio naudingumo kriterijų.

I. Pasiūlymų vertinimo kriterijai

Pagrindiniai VPĮ numatyti pasiūlymų vertinimo kriterijai – mažiausios kainos ir ekonominio naudingumo pasiūlymų vertinimo kriterijai. Perkančiajai organizacijai palikta teisė apsispręsti, kurį iš vertinimo kriterijų ji taikys, tačiau siekdama įgyvendinti VPĮ numatytą tikslą, pasirinkdama vertinimo kriterijų privalo įvertinti vykdomo pirkimo būdą, pirkimo objekto sudėtingumą, potencialių tiekėjų skaičių bei kitus, sėkmingam pirkimo įvykdymui svarbius aspektus.

1. Mažiausia kaina

VPĮ 39 str. 4 d. 2 p. numato, kad vienas iš kriterijų, kuriuo remdamasi perkančioji organizacija vertina pasiūlymus – mažiausios kainos pasiūlymų vertinimo kriterijus. Pasiūlymai pagal mažiausią kainą gali būti vertinami lyginant bendrą kainą arba pasiūlymuose nurodytus įkainius. Pasiūlymus vertinti lyginant bendrą kainą rekomenduojama, kai pirkimo sąlygose nurodomi tikslūs perkamų prekių, paslaugų ar darbų kiekiai ar apimtys ir sudaromos fiksuotos kainos sutartys, o pagal pasiūlymuose nurodytus įkainius – kai tuo pačiu metu perkamos skirtingos prekės, paslaugos ar darbai iš anksto tiksliai nežinant reikalingų kiekių ar apimčių (pavyzdžiui, perkamos eksploatacinės medžiagos įvairioms prekėms nurodant preliminarūs šių medžiagų kiekius ir pageidaujant sudaryti pirkimo sutartį, kurioje būtų nurodyti šių medžiagų įkainiai, pirkimo sutarties galiojimo terminai, bet nebūtų užfiksuoti tikslūs įsigyjamų medžiagų kiekiai (Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2006 m. spalio 12 d. įsakymu Nr. 1S-53 patvirtintos Viešųjų pirkimų pasiūlymų vertinimo rekomendacijos (toliau – Viešųjų pirkimų pasiūlymų vertinimo rekomendacijos)). Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nurodyti, ar pasiūlymus vertins lyginama bendras pasiūlymų kainas, ar lygindama įkainius. Jeigu bus lyginami įkainiai, pirkimo dokumentuose turi būti nurodyti preliminarūs įsigyjamų prekių, paslaugų ar darbų kiekiai ar apimtys, taip pat pasiūlymų palyginimui reikalingos kainos apskaičiavimo formulė.

Lietuvos apeliacinis teismas 2006 m. gruodžio mėn. 18 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-435/2006 (UAB „Panevėžio ryšių statyba“ v. Kėdainių rajono savivaldybė, tretysis asmuo byloje UAB „Kėdainių vandenys“) išdėstė savo poziciją dėl pasiūlymų vertinimo pagal mažiausios kainos pasiūlymų vertinimo kriterijų. Teisėjų kolegija nesutiko su ieškovo teiginiu, jog jo pasiūlymas kainos atžvilgiu buvo geriausias, todėl atsakovas privalėjo laimėtoju pripažinti ieškovą ir sudaryti su juo sutartį, nes konkurso sąlygose buvo numatyta, jog pasiūlymai bus vertinami pagal mažiausią kainą. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad minėto konkurso sąlygose buvo numatyta, jog perkančiosios organizacijos neatmesti pasiūlymai bus vertinami pagal mažiausią kainą, todėl tretysis asmuo konkurso laimėtoju pripažintas tinkamai. Teisėjų kolegija pažymėjo, jog geriausio pasiūlymo sąvoka negali būti tapatinama su sąvoka mažiausia kaina, nes pastaroji suprantama žymiai siauresne prasme aiškiai apibrėžiant vieną konkurso tikslą – kainą, kuri turi būti mažiausia.

Lietuvos apeliacinis teismas 2010 m. gruodžio mėn. 27 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-1157/2010 (UAB „Ekolita“ v. UAB „Kauno autobusai“, tretysis asmuo byloje UAB „Skulas“) nurodė, kad tuo atveju, kai tiekėjas nepateikia visų konkurso sąlygose

nurodytų dokumentų, ir todėl jo pasiūlymas atmetamas, jis yra atmetamas pagrįstai kaip neatitinkantis konkurso sąlygų, o vien aplinkybė, jog ieškovo pasiūlyta kaina yra mažesnė, nors pasiūlymas ir neatitiko konkurso sąlygų, nesudaro pagrindo tokį pasiūlymą laikyti tinkamu ir įtraukti jį į preliminarą pasiūlymų eilę. Ši pozicija išdėstyta ir **Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. lapkričio mėn. 22 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-692/2010 (UAB „Akordas 1“ v. Visagino savivaldybės administracija, tretysis asmuo byloje UAB „Kašgarija“, institucija, teikianti išvadą byloje, Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų tarnyba)**. Ieškovo pasiūlyta kaina buvo mažesnė negu laimėtoju paskelbto trečiojo asmens, tačiau teismas pažymėjo, kad mažesnės kainos pasiūlymas neatleidžia nuo pareigos laikytis viešo konkurso sąlygų ir šiuo pagrindu atmestas ieškovo pasiūlymas yra atmestas teisėtai.

Ekonominis naudingumas

Kitas VPĮ 39 str. 4 d. 1 p. numatytas pasiūlymų vertinimo kriterijus – tai ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus. Viešųjų pirkimų pasiūlymų vertinimo rekomendacijos nurodo, kad ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas – tai pasiūlymas, kurio balų suma, apskaičiuota pagal pirkimo dokumentuose nustatytus pasiūlymų vertinimo kriterijus ir sąlygas, yra didžiausia. Ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus taikomas tada, kai perkančioji organizacija pirkimo sutartį sudaro su dalyviu, pateikusi jai naudingiausią pasiūlymą, išrinktą pagal jos nustatytus kriterijus, susijusius su pirkimo objektu, – paprastai kokybės, kainos, techninių privalumų, estetinių ir funkcinių charakteristikų, aplinkosaugos charakteristikų, eksploatavimo išlaidų, veiksmingumo, garantinio aptarnavimo ir techninės pagalbos, pristatymo datos, pristatymo laiko arba užbaigimo laiko. Tiekėjų vertinimo kriterijai turi būti iš anksto paskelbti pirkimo dokumentuose. Kai perkančioji organizacija pasiūlymus vertina pagal ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijų, ji privalo, be kita ko, paskelbti šio kriterijaus subkriterijus (kriterijaus sudėtinųjų dalių) lyginamojo svorio koeficientus (**Lietuvos Aukščiausiojo teismo Senato 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. 31**). Nagrinėdamas su šiuo klausimu susijusią bylą Europos Teisingumo Teismas konstatavo pažeidimą, kai vykstant pirkimo procedūroms perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nurodė tiekėjų vertinimo kriterijų ir jo subkriterijus, tačiau jų lyginamojo svorio koeficientus nurodė jau vykstant vertinimo procedūrai. Toks perkančiosios organizacijos sprendimas buvo pripažintas diskriminuojančiu tiekėjus ir neskaidrus. Buvo pažymėta, kad konkurso dalyviams turi būti suteikta galimybė rengiant pasiūlymus žinoti šią informaciją ir jos svarbą, todėl perkančioji organizacija

tiekėjų vertinimo kriterijui negali taikyti lyginamojo svorio koeficientų nustatymo taisyklių, apie kurias konkurso dalyviai iš anksto nebuvo informuoti. Europos Teisingumo teismas taip pat įtvirtino vienodo požiūrio principą, reiškiantį skaidrumo pareigą, kuri leidžia patikrinti, kaip laikomasi tiekėjų lygiateisiškumo. Šis principas įpareigoja perkančiąją organizaciją pirkimo dokumentuose nurodyti tiekėjų pasiūlymų vertinimo (ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo) kriterijus taip, jog bet kuris pakankamai gerai informuotas ir normaliai rūpestingas konkurso dalyvis galėtų vienodai šiuos kriterijus aiškinti (**Europos Teisingumo teismo 2001 m. spalio 18 d. sprendimas SIAC Construction, C-19/00, Rink. 2001, p. I-7725**).

Viešųjų pirkimų pasiūlymų vertinimo rekomendacijoje pažymėta, kad nustatant vertinimo kriterijus būtina laikytis visų VPĮ numatytų principų ir ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo įvertinimui siūloma pasirinkti kriterijus, kurie padidintų perkamo objekto naudojimo efektyvumą: kainą (kaina yra privalomas kriterijus), kokybę, techninius privalumus, estetiškas, funkcines charakteristikas, aplinkosaugos charakteristikas, eksploatavimo išlaidas, efektyvumą, garantinį aptarnavimą ir techninę pagalbą, pristatymo datą, pristatymo laikotarpį arba užbaigimo terminą, taip pat kitus, tiesiogiai su pirkimo objektu susijusius kriterijus. Rekomenduojama vengti tokių kriterijų, kurie neturi tiesioginės įtakos pirkimo objektui, arba ta įtaka labai nedidelė. Tokia pozicija įtvirtinta ir **Lietuvos Apeliacinis teismo 2011 m. gegužės 30 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-952/2011 (UAB „EMSI“ v. VŠĮ „Centrinė projektų valdymo agentūra“)**. Šioje byloje perkančioji organizacija automobilių degalų pirkimo dokumentuose nustatė du ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus – kainą ir degalinių skaičių, o teismas nurodė, kad degalinių skaičius nėra lemiantis kriterijus, nes pasiūlymų ekonominį naudingumą lemia kainos ir degalinių skaičiaus pasirinktuose miestuose bendras ekonominio naudingumo balas, o byloje nėra patikimų įrodymų, pagrindžiančių ieškovo argumentus, kad pasirinktas ekonominio naudingumo vertinimo santykis, kurio negalima vertinti kaip akivaizdžiai neproporcingo, pažeidė lygiateisiškumo principą, tuo ribodamas konkurenciją (nagrinėjamu atveju atsakovas kainai suteikė 97 procentus).

Europos Teisingumo teismas nagrinėdamas bylą pažymėjo, kad sutarties sudarymo kriterijais negalima laikyti kriterijų, kuriuos taikant ne siekiama nustatyti ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, o iš esmės norima tik įvertinti konkurso dalyvių gebėjimą įvykdyti sutartį (**Europos Teisingumo teismo 2001 m. sausio 24 d. sprendimas Lianakis ir kt. prieš. Dimos Alexandroupolis ir kt. (Symvoulio tis Epikrateias prašymas priimti prejudicinį sprendimą), C-532/06, Rink. 2008, p. I-251**). Ši nuostata įtvirtinta ir Viešųjų pirkimų pasiūlymų vertinimo rekomendacijoje, kurios nerekomenduoja pasiūlymus vertinti pagal kriterijus, susijusius su tiekėjų kvalifikacija.

II. Pasiūlymų vertinimo eiga

Perkančiajai organizacijai ne tik svarbu nustatyti tinkamus pasiūlymų vertinimo kriterijus, bet ir tinkamai juos taikyti pasiūlymų vertinimo procedūros metu. Pasiūlymų vertinimo procedūra yra sudėtingas procesas, susidedantis iš įvairių perkančiosios organizacijos veiksmų, kurių atlikimo privalomumas priklauso nuo konkrečios situacijos, su kuria susiduria perkančioji organizacija vertindama tiekėjų pateiktus pasiūlymus (pasiūlymų patikslinimas, aritmetinių klaidų taisymas, neįprastai mažos kainos pagrindimas ir kt.).

1. Pasiūlymo paaiškinimas

VPĮ 39 str. 1 d. numato, jog perkančioji organizacija, vertindama tiekėjų pasiūlymus gali kreiptis į pasiūlymą pateikusį tiekėją, prašydama, jog tiekėjas paaiškintų savo pasiūlymą, nekeisdamas pasiūlymo esmės. **Vilniaus apygardos teismas 2006 m. lapkričio 7 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-383/2006 (UAB „Vilniaus Vista“ v. Lietuvos kariuomenė)**, aiškindamas VPĮ 39 str. 1 d. įtvirtintos nuostatos turinį nurodė, jog perkančioji organizacija neturi pareigos reikalauti tiekėjo pasiūlymo paaiškinimo, ypač, kai pasiūlymo paaiškinimas gali turėti įtakos pasiūlymo esmės pasikeitimui, tačiau **Lietuvos apeliacinis teismas 2006 m. kovo 21 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-149/2006 (UAB „BMS“ v. VšĮ „Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centras“)**, konstatavo, jog perkančioji organizacija, siekdama racionaliai naudoti jai skirtas lėšas galėjo ir turėjo kreiptis į tiekėją dėl pasiūlymo paaiškinimo. Pirkimo komisija ieškovo pasiūlymą atmetė, nes jis neatitiko pirkimo sąlygos „Pasiūlymas turi būti pasirašytas tam įgaliojimus turinčio dalyvio atstovo. Pateiktas dokumentas, patvirtinantis įgaliojoto asmens parašą“, kadangi nepateikė šios sąlygos reikalaujamų dokumentų. Teismas pažymėjo, kad ginčijamas pirkimo dokumentų reikalavimas neaiškus ir formalus, nesant kitokių ieškovo pasiūlymo trūkumų, atsakovas, remdamasis VPĮ 33 str. 1 d., galėjo ir turėjo paprašyti ieškovo paaiškinti, dėl ko su pasiūlymu pateikė tik įgaliojimą, ir paaiškėjus, kad nevienodai supranta pirkimo dokumentų reikalavimą, priimti pasiūlymą arba leisti pateikti perkančiosios organizacijos reikalaujamą dokumentą. Tokiu atveju atsakovas būtų įgijęs galimybę sudaryti palankesnę skelbto pirkimo sutartį, kadangi bylos šalys pripažįsta, kad ieškovo pasiūlyta kaina buvo mažesnė už konkurso laimėtojo pasiūlytą kainą. Toks perkančiosios organizacijos sprendimas nebūtų pažeidęs VPĮ 4 str. 1 d. įtvirtintų lygiateisiškumo, nediskriminavimo principų, kadangi nekeistų ieškovo pa-

siūlymo esmės, tuo pačiu nebūtų pažeidęs kitų pirkimo dalyvių teisių ir visiškai atitikęs VPĮ paskirtį – užtikrinti, kad viešiesiems pirkimams skirtos lėšos būtų naudojamos racionaliai ir ekonomiškai, o pirkimo procedūros būtų atliekamos sąžiningai ir nešališkai.

Svarbu pažymėti, jog pasiūlymų aiškinimo institutas, įtvirtintas VPĮ 39 str. 1 d., nesuteikia galimybės tiekėjui pateikti papildomus dokumentus po pasiūlymų pateikimo termino pasibaigimo, turinčių įtakos tam, jog pirkimo dokumentų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkančiu pirkimo dokumentų reikalavimus. **Lietuvos apeliacinis teismas 2011 m. spalio 21 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-1714/2011 (UAB „Labochema LT“ v. VšĮ Lietuvos sveikatos mokslų universitetas)**, įvertinęs faktines bylos aplinkybes (ieškovas, pasiūlymą pateikdamas elektroninėmis priemonėmis, pateikė neatitinkančią pasiūlymo galiojimo užtikrinimą įrodančią dokumentą, kurio dydis – 0 kB, todėl Teismas padarė išvadą, jog šis dokumentas neturi turinio) bei pirkimo sąlygas, sprendė, kad prašymas pareikalauti pateikti pasiūlymo galiojimą užtikrinančių dokumentų originalus pažeistų VPĮ 39 str. 1 d. reikalavimus. Tokią išvadą teismas darė dėl to, kad perkančioji organizacija, siekdama įsitikinti, ar pateikti pasiūlymai atitinka reikalavimus, turi patikrinti, ar yra pateikti visi perkančiosios organizacijos prašomi dokumentai. Tais atvejais, kai tiekėjas dokumentų nepateikė ar pateikė ne visus reikalingus dokumentus, o pasiūlymų pateikimo terminai pasibaigė, tai toks tiekėjas neįgyja duomenų tikslinimo ar papildomų dokumentų, įeinančių į pasiūlymo dokumentų visumą, teikimo teisės, nes priešingu atveju jam būtų leista šią informaciją pateikti po pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, o tai pažeistų tiekėjų lygiateisiškumo ir skaidrumo principus, reikštų naujo termino dokumentams pateikti termino nustatymą. Teismas pažymėjo, kad visiems tiekėjams yra sudaromos vienodos sąlygos dalyvauti pirkime ir teikti dokumentus. Teismo nuomone, svarbi yra ta aplinkybė, kad pasiūlymą sudarančių dokumentų pateikimas perkančiosios organizacijos konkurso sąlygose nustatytu būdu ir terminais yra imperatyvaus pobūdžio, nes VPĮ 3 str. įpareigoja perkančiąją organizaciją užtikrinti, kad atliekant pirkimo procedūras ir nustatant laimėtoją būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo ir skaidrumo principų. Dėl to Teismas sprendė, kad ieškovui nepateikus vieno iš reikalaujamų dokumentų, jo pasiūlymas pagrįstai buvo pripažintas neatitinkančiu pirkimo sąlygų reikalavimų.

Galimybę pateikti papildomus dokumentus po pasiūlymų pateikimo termino pasibaigimo paneigė ir **Lietuvos apeliacinis teismas 2009 m. balandžio mėn. 1 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-356/2009 (UAB „Stogusta“ v. Plungės žemės ūkio ir verslo mokykla)**, konstatuodamas, jog tik griežtas pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų vertinimas įgalina užtikrinti VPĮ įtvirtintų viešųjų pirkimų principų laikymą-

si. Šių principų įgyvendinimui yra svarbu, kad viešasis pirkimas vyktų tiksliai laikantis VPĮ bei viešojo pirkimo sąlygose numatytų viešojo pirkimo vykdymo taisyklių ir kad šios taisyklės būtų vienodai taikomos visiems pirkimo dalyviams, jų neišskiriant. Atitinkamomis viešojo pirkimo vykdymo taisyklėmis yra siekiama, kad pirkimas vyktų pagal visiems aiškias procedūras ir būtų išvengta neaiškumų bei įvairių interpretacijų. Šioje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp perkančiosios organizacijos, kuri įvykdė mokyklos mokomojo korpuso, praktinių užsiėmimų pastato, valgyklos ir dviejų bendrabučių energetinio ūkio modernizavimo rangos darbų pirkimą, bei vieno iš pasiūlymą pateikusių tiekėjų, kurio pasiūlymas buvo atmestas, kadangi jis pateikė pasiūlymą ne visam perkamam objektui, t. y. į pasiūlyme nurodytą kainą neįtraukė mokomojo korpuso šiluminio punkto sistemoje kolektorinės įrengimo išlaidų. Ieškovas ieškinį grindė tuo, kad atsakovas, kaip perkančioji organizacija, skelbime apie darbų pirkimą, konkurso sąlygose nurodė, kad šildymo sistemos kolektorinės įrengimo darbus būtina įtraukti į bendrą pasiūlymo kainą, todėl ieškovas šių darbų neįtraukė. Vėliau teikiamuose paaiškinimuose ir patikslinimuose sutiko kolektorinės įrengimo darbus atlikti už tą pačią pasiūlytą bendrą kainą. Teismas pažymėjo, jog iš byloje pateiktų dokumentų matyti, jog pirkimo dokumentuose yra nurodytas detalus darbų aprašymas, kuriame nurodytas šiluminių punktų montavimas bei kita, todėl pasiūlymas buvo atmestas pagrįstai. Teismas pažymėjo, kad, vadovaujantis VPĮ 39 str. 1 d., perkančioji organizacija gali prašyti, kad dalyviai paaiškintų savo pasiūlymus, tačiau ji negali prašyti, siūlyti arba leisti pakeisti pasiūlymo, pateikto atviro ar riboto konkurso metu, esmės – pakeisti kainą arba padaryti kitų pakeitimų, dėl kurių pirkimo dokumentų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkančiu pirkimo dokumentų reikalavimus. Teismas pažymėjo, kad perkančioji organizacija, veikdama specifinėje srityje, kurioje vykdo pirkimą, turi geriausias galimybes įvertinti, kaip turėtų būti vykdoma pirkimo sutartis ir teikiamos paslaugos, todėl konstatavo, kad atsakovas pagrįstai ir nepažeisdamas VPĮ bei konkurso sąlygų, įvertinęs pasiūlymus pagal pirkimo dokumentuose nustatytus vertinimo kriterijus ir tvarką, atsižvelgdamas į ieškovo pasiūlyme esančius trūkumus, jį atmetė. Teisėjų kolegija pažymėjo, jog jeigu, kaip teigia ieškovas, jam konkurso sąlygos nebuvo aiškios, jis galėjo bei privalėjo kreiptis į perkančiąją organizaciją dėl sąlygų paaiškinimo, tačiau to nepadarė. Teismas konstatavo, jog perkančioji organizacija negali ir neturi teisės neatsižvelgti į tai, kad dalyvio pasiūlymas, net ir tokiu atveju, jeigu jo kaina yra pati mažiausia, neatitinka pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų (pavyzdžiui, į pasiūlymą nėra įtraukti visi būtini atlikti darbai). Pagal VPĮ nuostatas, perkančioji organizacija pasiūlymą turi atmesti, jeigu jis neatitinka pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų. Pirkimo dokumentai – perkančiosios organizacijos skelbiami ar pateikiami tiekėjams dokumentai, apibūdinantys perkamą

objektą ir pirkimo sąlygas: skelbimas, kvietimas, techninė specifikacija, aprašomieji dokumentai, pirkimo sutarties projektas, kiti dokumentai ir dokumentų paaiškinimai (patikslinimai). Tai reiškia, kad tiekėjų viešajame pirkime pateikiami pasiūlymai turi atitikti perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus, todėl perkančioji organizacija neturi teisės leisti pirkimo procedūrose dalyvauti tiems tiekėjams, kurių pasiūlymai neatitinka nustatytų reikalavimų.

Tuo tarpu pasiūlymo pakeitimas iki pasiūlymo pateikimo termino pabaigos nėra laikytinas alternatyviu pasiūlymu (**Lietuvos apeliacinis teismas 2012 m. balandžio mėn. 26 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-1407/2012 (UAB „Vestekspres“ v. AB „Lietuvos geležinkeliai“**). Nagrinėdamas bylą teismas nurodė, kad pasiūlymo pakeitimas buvo pateiktas derybų sąlygų nustatyta tvarka ir terminais – iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos. Iš pirkimą laimėjusio tiekėjo pasiūlymo patikslinimo turinio matyti, kad nebuvo siūlomi du pasiūlymai skirtingomis kainomis.

2. Pasiūlymo aritmetinių klaidų taisymas

VPĮ 39 str. 1 d. taip pat nurodo, jog perkančioji organizacija, pasiūlymų vertinimo metu radusi pasiūlyme nurodytos kainos apskaičiavimo klaidų, privalo paprašyti dalyvių per jos nurodytą terminą ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas, nekeičiant vokų su pasiūlymais atplėšimo posėdžio metu paskelbtos kainos. Taisydamas pasiūlyme nurodytas aritmetines klaidas, dalyvis neturi teisės atsakyti kainos sudedamųjų dalių arba papildyti kainą naujomis dalimis. Jei dalyvis per perkančiosios organizacijos nurodytą terminą neištaiso aritmetinių klaidų ir (ar) nepaaiškina pasiūlymo, jo pasiūlymas atmestas kaip neatitinkantis pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų.

Lietuvos apeliacinis teismas 2010 m. rugsėjo mėn. 28 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-743/2010 (UAB „Skuodo komunalinis ūkis“, UAB Ecoservice“ ir UAB „Valda“ v. Skuodo rajono savivaldybės administracija ir UAB „Baltic construction development group“) išsprendė ginčą tarp tiekėjo (apelianto) ir perkančiosios organizacijos dėl pastarosios sprendimo atmesti tiekėjo pasiūlymą, kuriame nesutapo bendra pasiūlymo kaina ir sudėtinės jos dalys. Pirkimo sąlygose buvo nurodytas reikalavimas laisva forma pateikti pasiūlymo kainos sudėtinės dalis (šis reikalavimas buvo papildomai paaiškintas, todėl tiekėjai tai žinojo ir suprato). Apelianto atstovė likus 9-10 minučių iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos, atsiėmė pasiūlymą ir pakeitė bendrą pasiūlymo kainą bei pakartotinai pateikė savo pasiūlymą. Perkančioji organizacija įvertinusi apelianto pasiūlymą jį

atmetė. Vienu iš pasiūlymo atmetimo argumentų buvo nurodytas bendros pasiūlymo kainos ir sudėtinių jos dalių, kurios buvo nurodytos jungtinės veiklos sutartyje, neatitikimas. Nors apeliantas teigė, jog jungtinės veiklos sutartyje nurodytos kainos sudėtinės dalys negali būti laikomos sudėtine pasiūlymo dalimi, Teismas sprendė, jog jungtinės veiklos sutartyje pateikti skaičiavimai yra pasiūlymo kainos sudėtinės dalys, juolab, kad jungtinės veiklos sutartis sudaryta po perkančiosios organizacijos paaiškinimo dėl kainos sudėtinių dalių ir jų pateikimo formos. Akivaizdu, jog prieš pat pasiūlymų pateikimo terminą pakeitus bendrą pasiūlymo kainą, nebuvo spėta pakeisti jos sudėtinių dalių. Vadovaujantis VPĮ 39 str. 2 d. perkančioji organizacija, pasiūlymų vertinimo metu radusi pasiūlyme nurodytas kainas apskaičiavimo klaidų, privalo paprašyti dalyvių per jos nurodytą terminą ištaisyti pasiūlyme pastebėtas aritmetines klaidas, nekeičiant vokų su pasiūlymais atplėšimo posėdžio metu paskelbtos kainos. Taisydamas pasiūlyme nurodytas aritmetines klaidas, dalyvis neturi teisės atsisakyti kainos sudedamųjų dalių arba papildyti kainą naujomis dalimis. Teisėjų kolegijos nuomone, nustačius, kad Jungtinėje veiklos sutartyje buvo nurodytos kainos sudėtinės dalys, kurios dėl kainos pakeitimo prieš pat vokų atplėšimą nebuvo spėtos pataisyti, pirmosios instancijos teismas teisingai sprendė, jog perkančioji organizacija pagrįstai nebereikalavo pateikti atskiro dokumento su kainos sudedamosiomis dalimis. Nustatytos aplinkybės patvirtina, kad tai nebuvo aritmetinės klaidos, o pasiūlymo paaiškinimas nagrinėjamu klausimu iš esmės būtų reikškęs pasiūlymo keitimą, kas neatitinka pasiūlymo paaiškinimo instituto paskirties

Nagrinėdamas ginčą dėl aritmetinių klaidų taisymo **Lietuvos apeliacinis Teismas 2010 m. balandžio 6 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-511/2010 (UAB „Sviremsta“ v. Kaišiadorių rajono savivaldybės administracija, tretysis asmuo byloje UAB „Vilungė“)** nustatė, kad tiekėjas, teikdamas pasiūlymą, kainos skaičiavimus atliko neribotai (po kablelio) tikslumu, o pateiktame pasiūlyme nurodė du skaičius po kablelio ir netaikė aritmetinio apvalinimo taisyklės – nurodant du skaičius po kablelio. Konkurso sąlygose nebuvo numatyta aiškių kainos apskaičiavimo taisyklių, nenurodyta, kokiu tikslumu (lito, lito dešimtųjų dalių, šimtųjų dalių, tūkstantųjų dalių ar dešimt tūkstantųjų dalių) turi būti pateiktas pasiūlymas, taikomos ar ne kainos/įkainio apvalinimo taisyklės. Teismo teigimu, esant tokiam ieškovo pateiktam skaičiavimo būdai, perkančiosios organizacijos dokumentuose nenurodžius aiškių kainos apskaičiavimo taisyklių, negatyvių padarinių rizika tenka pačiam atsakovui (perkančiajai organizacijai). Atsakovas atmetė pasiūlymą, ieškovui neištaisius aritmetinės klaidos – 1 cento, kuri iš esmės nekeičia ieškovo pateikto pasiūlymo, jo galutinės kainos, neturi jokios reikšmės nustatant laimėtoją rezultatui. Tokį atsakovo veiksmą teismas įvertino kaip neadekvačią priemonę siekiamam tikslui. Teismo teigimu, atsa-

kovo konkurso sąlygų aiškinimas ir taikymas, atmetant pasiūlymą, prieštarauja bendriesiems teisės principams (protingumo, teisingumo ir sąžiningumo), bei VPĮ 3 str. 1 d. įtvirtintam proporcingumo principui, o teismo nurodyta skaičiavimo klaida nelaikytina klaida ir negali būti vertinama kaip VPĮ ir pirkimo sąlygų neatitiktis.

Lietuvos Apeliacinis Teismas 2009 m. gegužės 19 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-375/2009 (UAB „Stogusta“ v. Šalčininkų rajono savivaldybės administracija, tretysis asmuo byloje „Eiresta“) išnagrino ginčą, kuriame ieškovas skundė atsakovo (perkančiosios organizacijos) sprendimą pirkimo laimėtoju pripažinti tiekėją, kurio pasiūlyme buvo neteisingai apskaičiuotas PVM bei užsakovo rezervas. Pirkimą laimėjusio tiekėjo pasiūlyme buvo nurodyta, kad bendra pasiūlymo kaina su užsakovo rezervu ir PVM yra 492 884,96 Lt, tuo tarpu ieškovo pasiūlyme nurodyta, kad bendra pasiūlymo kaina su užsakovo rezervu ir PVM yra 494 006,05 Lt. Ieškovas pažymėjo, kad VPĮ nustatyta, jog į kainą turi būti įskaityti visi mokesčiai. Ieškovo teigimu, pirkimą laimėjusio tiekėjo pasiūlyme PVM turėtų būti 75 185,84 Lt, o ne 75 643,47 Lt, užsakovo rezervas turėtų būti 23 470,71 Lt, o ne 20 011,50 Lt. Teismas nurodė, jog perkančioji organizacija turėjo pareigą vertinti bendrą pasiūlymo kainą su PVM, kadangi konkurso sąlygose nebuvo nurodyta, kad tiekėjų pasiūlymai bus vertinami atskirai pagal PVM ir užsakovo rezervą. Teismas pažymėjo, kad VPĮ 3 str. 2 d. numato, jog viešųjų pirkimų tikslas – vadovaujantis įstatymo reikalavimais sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai ar tretiesiems asmenims reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas. Teismas nurodė, kad ginčo atveju toks pirkimų tikslas buvo pasiektas ir įgyvendintas – statybos rangos sutartis buvo sudaryta už mažiausią viešajame pirkime pasiūlytą kainą (tiekėjo pasiūlyme padaryta aritmetinė klaida buvo ištaisyta pasirašant sutartį, nekeičiant galutinės tiekėjo pasiūlyme nurodytos kainos). Teisėjų kolegijos nuomone, esant pasiūlyme aritmetinėms klaidoms, tokių klaidų taisymas galimas nekeičiant paskelbtos bendros pasiūlymo kainos, neatsisakant kainos sudėtinių dalių ir pagal paskelbtą bendrą pasiūlymo kainą taisant kainos sudėtinių dalių aritmetines klaidas.

3. Neįprastai maža kaina

Neįprastai mažos kainos sąvoka yra apibrėžta Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2009 m. rugsėjo 30 d. įsakymo Nr. 1S-96 „Dėl pasiūlyme nurodytos prekių, paslaugų ar darbų neįprastai mažos kainos sąvokos apibrėžimo“ (VŽ 2009-10-06, Nr. 119-5131) 1 p.: „pasiūlyme nurodyta prekių, paslaugų ar darbų neįprastai maža kaina – tai tiekėjo pasiūlyme nurodyta kaina, kuri perkančiosios organizacijos vertinimu gali būti nepakankama viešojo pirkimo-pardavimo sutarties tinkamam įvykdymui“. To paties

įsakymo 2 p. nustatyta, kokia pasiūlyme nurodyta prekių, paslaugų ar darbų kaina visais atvejais turi būti laikoma neįprastai maža. Neįprastai maža kaina – pasiūlymo kaina, atitinkanti bent vieną iš šių sąlygų: yra 15 % ir daugiau mažesnė už visų tiekėjų, kurių pasiūlymai neatmesti dėl kitų priežasčių, pasiūlytų kainų aritmetinį vidurkį arba yra 30 % ir daugiau mažesnė nuo suplanuotų viešajam pirkimui skirti lėšų. Taigi neįprastai maža kaina – tiekėjo pasiūlyta kaina, atitinkanti nors vieną iš aukščiau išvardytų požymių arba pačios perkančiosios organizacijos pirkimo sąlygose nustatytus požymius atitinkanti pasiūlymo kaina.

Lietuvos apeliacinis teismas 2010 m. vasario mėn. 17 d. byloje Nr. 2A-375/2010 (UAB „Vėtrūna“ v. Lietuvos jūrų muziejus) pabrėžė, kad neįprastai mažos kainos institutas – paskutinė viešojo pirkimo procedūrose nustatyta galimybė perkančiajai organizacijai įsitikinti tiekėjo pasiūlymo pagrįstumu ir gebėjimu įvykdyti viešojo pirkimo sutartį. Taigi iki kreipimosi į tiekėją su prašymu pagrįsti pasiūlymo kainą momento, perkančioji organizacija turi būti įvertinusi šio tiekėjo pasiūlymo atitikimą pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimas.

VPĮ 40 str. 1 d. perkančiajai organizacijai yra nustatyta pareiga tais atvejais kai dalyvio pasiūlyme nurodyta prekių, paslaugų ar darbų kaina yra neįprastai maža, pareikalauti, kad dalyvis pagrįstų siūlomą kainą, o jeigu pastarasis nepateikia tinkamų kainos pagrįstumo įrodymų, pasiūlymą perkančioji organizacija privalo atmesti.

Tai, kad neįprastai maža pasiūlyta kaina savaime nėra kliūtis viešojo pirkimo sutarčiai sudaryti, pažymėjo **Lietuvos apeliacinis teismas 2011 m. lapkričio 3 d. Nr. 2A-1709/2011 byloje (UAB „Omnitel“ v. „Kauno autobusai“)**. Pagrindą perkančiajai organizacijai atmesti tiekėjo pasiūlymą sudaro tik tokia neįprastai maža kaina, kurios tiekėjas negali pagrįsti, t. y. įrodyti, kad už pasiūlytą kainą jis galės tinkamai ir laiku įvykdyti viešojo pirkimo sutartį. Atsižvelgiant į tai, taip pat į racionalaus lėšų panaudojimo imperatyvą, perkančioji organizacija pagal VPĮ 40 str. privalo atmesti dalyvio pasiūlymą tik dėl nepagrįstos neįprastai mažos kainos. Minėtoje byloje teismas pasisakė, kad neįprastai mažos kainos institutas yra įstatymo įtvirtinta papildoma galimybė perkančiajai organizacijai įsitikinti tiekėjo pasiūlymo pagrįstumu bei gebėjimu įvykdyti viešojo pirkimo sutartį po to, kai jau yra įvertinta tiekėjo kvalifikacija ir jo pasiūlymo atitiktis techniniams pirkimo objekto reikalavimams. Šis institutas būtent ir yra taikomas siekiant įsitikinti tiekėjo pasiūlymo pagrįstumu ir realumu. Šią poziciją patvirtino ir **Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2010 m. gegužės 17 d. byloje Nr. 3K-3-216/2010 (VšĮ „Kretingos maitas“ v. Akmenės rajono savivaldybės administracija)** yra nurodęs, kad perkančioji organizacija, vertindama tiekėjų pasiūlymus, turi teisę identifikuoti, kuriuose iš jų pateikta kaina yra neįprastai maža, net ir tuo atveju, kai tokio identifikavimo kriterijų ji nebuvo paskelbusi viešojo

pirkimo dokumentuose, nes toks perkančiosios organizacijos sprendimas nelemia jokio galutinio sprendimo dėl šio tiekėjo tolesnio dalyvavimo pirkimo procedūroje.

Lietuvos apeliacinis teismas 2010 m. gruodžio mėn. 10 d. byloje Nr. 2A-1074/2010 (UAB „City service“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija) pasisakė, kad neįprastai mažos kainos institutas yra tiesiogiai susijęs su tiekėjų pasiūlymų vertinimu ir laimėtojo išrinkimu, nes tiekėjo pasiūlymas, atsižvelgiant vien tik į jame nurodytas kainas mažumą, negali būti bet koku atveju priimtinausias, nes siūloma žymiai mažesnė kaina gali būti ekonomiškai nepagrįsta, sukelti pagrįstų abejonių jo sugebėjimu laiku ir tinkamai įvykdyti viešojo pirkimo sutartį ar įtarimų dėl elgesio (veiksmų) galimo nesąžiningumo. Neįprastai mažos kainos viešuosiuose pirkimuose teisinis reglamentavimas visų pirma yra skirtas perkančiajai organizacijai apsisaugoti nuo išvardytų grėsmių. Kita vertus, šis institutas taikytinas tik siekiant įsitikinti tiekėjo pasiūlymo pagrįstumu ir realumu, taigi jo taikymas yra ribinis. Be to, VPĮ 40 str. įtvirtintu neįprastai mažos kainos instituto teisiniu reglamentavimu siekiama apsaugoti ir pirkimo dalyvį, pasiūliusį neįprastai mažą kainą, nuo vienašališko perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti jo pasiūlymą dėl neįprastai mažos pasiūlytos kainos, prieš tai nesuteikęs jam galimybės pateikti savo pasiūlymo pagrįstumo paaiškinimų. Taigi, pagal VPĮ nustatytą teisinį reguliavimą, perkančioji organizacija visais atvejais privalo pareikalauti dalyvio, pasiūliusio neįprastai mažą kainą, pagrįsti šį pasiūlymą, o tokio dalyvio pasiūlymas turi būti atmetamas tik tokiu atveju, jeigu jis per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą nepateikia neįprastai mažos kainos pagrįstumo įrodymų arba jo pateikti įrodymai nepatvirtina neįprastai mažos kainos pagrįstumo. Teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad remiantis VPĮ įtvirtintais neįprastai mažos kainos instituto tikslais, neįprastai maža pasiūlyta kaina pati savaime nėra kliūtis viešojo pirkimo sutarčiai sudaryti. Tik tokia neįprastai maža kaina, kurios tiekėjas negali pagrįsti, t. y. įrodyti, kad pasiūlyta kaina jis galės tinkamai ir laiku įvykdyti viešojo pirkimo sutartį, suponuoja perkančiosios organizacijos pareigą atmesti tokį tiekėjo pasiūlymą. Atsižvelgiant į tai, taip pat remiantis racionalaus lėšų panaudojimo imperatyvu, perkančioji organizacija pagal VPĮ 40 str. privalo atmesti dalyvio pasiūlymą tik dėl nepagrįstos neįprastai mažos kainos. Dėl to, ar kaina neįprastai maža, sprendžia pati perkančioji organizacija, atsižvelgdama į VPĮ reikalavimus ir konkrečius objektyvius kriterijus. Pabrėžtina, kad vadovaujantis VPĮ 40 str. ir 85 str. 1 d. nuostatomis tik mažos vertės pirkimų atveju Perkančioji organizacija gali pati nuspręsti, ar reikia prašyti tiekėjo pagrįsti jo siūlomą neįprastai mažą kainą, visais kitais atvejais imperatyvios įstatymo normos jai tokią pareigą nustato.

Be to, tik tai, kad vieno iš tiekėjų nurodyta kaina buvo mažesnė nei kitų dalyvių, neleidžia teigti, kad ji buvo

neįprastai maža **Lietuvos apeliacinis teismas 2009 m. rugpjūčio mėn. 28 d. byloje Nr. 2A-608/2009 (UAB „Vėtrūna“ v. VĮ „Kauno aerouostas“)**. VPĮ nustatytos normos dėl neįprastai mažos pasiūlymo kainos paskirtis – apsaugoti perkančiąją organizaciją nuo grėsmės, jog sudaryta pirkimo sutartis gali būti neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta dėl tiekėjo nepajėgumo įvykdyti prisiimtus įsipareigojimus.

Neįprastai mažos kainos institutas taikomas siekiant įsitikinti tiekėjo pasiūlymo pagrįstumu bei realumu ir galima išskirti du šio instituto taikymo etapus: neįprastai mažos kainos (įtartinio pasiūlymo) nustatymą bei tokios kainos pagrindimo vertinimą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2010 m. gegužės mėn. 17 d. byloje Nr. 3K-3-216/2010 (VšĮ „Kretingos maistas“ v. Akmenės rajono savivaldybės administracija) konstatavo, kad neįprastai mažos kainos institutas taikytinas tik siekiant įsitikinti tiekėjo pasiūlymo pagrįstumu ir realumu. Pasiūlymų vertinimo procedūroje negalima atsižvelgti į pasiūlymų kainos „normalumą“, t. y. perkančiajai organizacijai draudžiama skirti papildomus balus tokiam tiekėjo pasiūlymui, kurio kaina atitinka perkančiosios organizacijos nustatytą kaip tikėtina arba kuri atitinka visų pasiūlymų vidurkį. Todėl perkančiosios organizacijos formalūs veiksmai, kuriais ji iš tikrųjų nesiekia patikrinti tiekėjo, pasiūliusio neįprastai mažą kainą, pasiūlymo rimtumo arba apskritai nesudaro jam sąlygų pateikti paaiškinimus, pagrindžiančius tokį pasiūlymą, pripažintini neteisėtais ir pažeidžiančiais viešųjų pirkimų teisiniame reglamentavime įtvirtintas jos pareigas bei viešojo pirkimo principus.

Ar perkančioji organizacija, taikydama neįprastai mažos kainos institutą, tinkamai, nepažeisdama viešojo pirkimo principų, įgyvendino VPĮ 40 str. įtvirtintas pareigas, sprendžiant, ar ji: 1) įvertinusi visų dalyvių pateiktus pasiūlymus, identifikavo, kuriuose iš jų nurodytos kainos yra neįprastai mažos; 2) sudarė dalyviams, pasiūliusiems neįprastai mažą kainą, galimybę (pareikalavo raštu per protingą terminą) pateikti paaiškinimus dėl abejonių sukėlusiu pasiūlymo elementų (dalių); 3) ištyrė ir įvertino pateiktus paaiškinimus; 4) priėmė sprendimą – dalyvio, nepagrindusio pasiūlytos neįprastai mažos kainos, pasiūlymą atmesti arba, jeigu dalyvis nurodytą kainą pagrindė, leisti jam toliau dalyvauti viešojo pirkimo procedūroje. Visos išvardytos perkančiosios organizacijos pareigos turi būti vykdomos nepažeidžiant viešųjų pirkimų principų.

Pasiūlymo atmetimas dėl neįprastai mažos kainos, kurios tiekėjas perkančiajai organizacijai nepagrindė, yra atskiras pasiūlymų atmetimo pagrindas VPĮ 39 str. prasme. Dėl to, net jei keli tiekėjai pasiūlė vienodas neįprastai mažas kainas, vieno iš jų pasiūlymo, įskaitant ir paaiškinimus, atmetimas kaip nepagrindžiančio siūlomoms kainoms, nereiškia tiekėjų lygiateisiškumo principo pažeidimo, jei tiekėjai skirtingu patikimumo lygiu grindė savo pasiū-

lymus. Dėl to neįprastai mažos kainos pagrindimas ir jo vertinamas – individuali kategorija.

Teismas pažymėjo, kad perkančioji organizacija, vertindama tiekėjų pasiūlymus, turi teisę identifikuoti, kuriuose iš jų pateikta kaina yra neįprastai maža, net ir tuo atveju, kai tokio identifikavimo kriterijų ji nebuvo paskelbusi viešojo pirkimo dokumentuose. Tokia išvada darytina, atsižvelgiant į tai, kad, nustatydama, kurie pasiūlymai yra įtartinai dėl per itin mažos kainos, perkančioji organizacija dėl tokių pasiūlymų nepriima galutinio sprendimo. Taigi tiekėjo pasiūlytos kainos pripažinimas neįprastai maža – *pati savaime* nelemia jokie galutinio sprendimo dėl šio tiekėjo tolesnio dalyvavimo pirkimo procedūroje.

Lietuvos apeliacinis teismas 2011 m. gegužės mėn. 3 d. byloje Nr. 2A-802/2011 (UAB „Bonatus“ v. Visagino pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai centras) konstatavo, kad nors dėl neįprastai mažos kainos sudaryti viešojo pirkimo sutartį nėra draudžiama, tačiau tokia kaina turi būti pagrįsta, o jos nepagrindus tai yra pagrindas pasiūlymą atmesti (VPĮ 39 str.). Perkančiosios organizacijos pareiga raštu pareikalauti, kad dalyvis pagrįstą siūlomą kainą, jeigu pateiktame pasiūlyme paslaugų ar darbų kaina yra neįprastai maža, įtvirtinta VPĮ 40 str. 1 ir 2 dalyse. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija, konstatavusi pasiūlymo neįprastai mažą kainą, prašyme ją (kainą) pagrįsti turi nurodyti konkrečias, perkančiosios organizacijos nuomone, įtartinas pasiūlymo sudėtines dalis, dėl kurių dalyvis nesugebės įvykdyti pirkimo sutarties, abejotinus skaičiavimus, prašant juos paaiškinti. Formalus ir nekonkretus prašymas pagrįsti kainą, neužtikrina konkurso dalyviui galimybės pateikti tinkamo, išsamaus ir pagrįsto turinio paaiškinimą.

Lietuvos apeliacinis teismas 2008 m. lapkričio mėn. 4 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-555/2008 (UAB „Baltic Clipper“ v. Lietuvos Respublikos finansų ministerija, VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra) pažymėjo, jog nagrinėtu atveju vienas iš dalyvių teigė, kad pirkimą laimėjęs tiekėjas pasiūlyme nurodydamas aviabilietų kainas nepagrįstai atskaitė 9 proc. dydžio komisinius, kadangi tai nėra įprastai mokami komisiniai, o gaunami tik už vežėjo nustatytų planų viršijimą (viršplaniniai komisiniai). Atsižvelgiant į tai, kad šių komisinių gavimas nėra garantuotas, jie negalėjo būti įtraukti į nuolaidas aviabilietų kainoms, o laimėjusio tiekėjo pasiūlymas turėjo būti atmestas kaip neatitinkantis pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad vadovaujantis VPĮ 39 str. 2 dalies 2 punktu, perkančioji organizacija turi atmesti tiekėjo pasiūlymą, jei jis neatitinka pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų. Teisėjų kolegija atmetė kaip nepagrįstą apeliacinio skundo argumentą, jog pirkimą laimėjusio tiekėjo pateiktas pasiūlymas, neatitiko pirkimo dokumentų sąlygų reikalavimų. Pagal pirkimo dokumentų sąlygas visos pasiūlyme nurodytos paslau-

gos pirkimo kainos turi būti pagrįstos sutartimis ar kitais dokumentais. Su pasiūlymu turi būti pateikta aviakompanijos arba rezervacinės sistemos pažyma arba sutarties kopija, patvirtinta tiekėjo, įrodanti kad siūlomos vežimo kainos bei privalomi (nuo tiekėjo nepriklausomos kainos dalys) biliete nurodyti mokesčiai ir tiekėjo taikomas mokestis yra nurodyti teisingai. Ginčijamo bilieto kaina patvirtinta rezervavimo sistemos „Amadeus“ tarifų, tarifų taisyklių ir privalomų mokesčių patvirtinimo pažyma. Toks patvirtinimas visiškai atitinka pirkimo dokumentų sąlygas, todėl papildomai tikrinti pažymos nėra pagrindo. Pažymėtina, jog pagal VPĮ 40 str. 1 dalį perkančioji organizacija įpareigota tikrinti pasiūlymo kainą tik nustačius, jog pasiūlymo kaina yra neįprastai maža. Nagrinėjamu atveju nustačius, jog laimėjusia pripažinto tiekėjo pateikto pasiūlymo kaina yra pagrįsta konkurso sąlygose nurodytais dokumentais (rezervacinės sistemos pažyma), o pati kaina neatitinka neįprastai mažos kainos kriterijų, teisėjų kolegija pripažino, jog ieškovas neturėjo pagrindo ginčyti viešojo pirkimo rezultatų remdamasis laimėjusio tiekėjo pateikto pasiūlymo kainos nepagrįstumu.

Teismas nurodė, jog perkančiajai organizacijai nesvarbu, ant kokio blanko, kokiu būdu ir dėl kokių priežasčių būtų atspausdintas aviabilietas, svarbu tik tai, kad už mažiausią kainą būtų pasiektas pirkimų tikslas. Laimėtoji pasirašius paslaugų teikimo sutartį, būtent jis prisiimtų atsakomybę ir riziką, susijusią su sutartinių įsipareigojimų pagal jo paties pasiūlytas aviabilietų kainas tinkamu vykdymu, kadangi laimėjusiam tiekėjui sudarant pirkimo sutartį su perkančiąja organizacija laimėjusio tiekėjo pasiūlymo kaina negali būti keičiama (VPĮ 18 str. 3 d.). Sutarties vykdymą sutartyje numatytomis sąlygomis perkančiosios organizacijos atžvilgiu garantuoja sutarties įvykdymo užtikrinimas.

Lietuvos apeliacinis teismas 2010 m. birželio mėn. 19 d. byloje Nr. 2A-647/2010 (UAB „Smulkus urmas“ v. Šilutės rajono savivaldybės administracija) pasisakė, kad tiekėjų paaiškinimų tikrinimo procedūra turi būti taikoma visais atvejais, kai perkančioji organizacija siekia pašalinti pasiūlymą dėl neįprastai mažos kainos. Dėl to, nepriklausomai nuo to, kokiu pagrindu (perkančiajai organizacijai apsibrėžus ar teisės normose nustačius, kokia kaina pripažintina neįprastai maža) atsiranda perkančiosios organizacijos pareiga tikrinti neįprastai mažos kainos pasiūlymus, tiekėjams turi būti užtikrinta, kad jie nebus pašalinti iš konkurso, vykdomo konkurencijos skatinimo sąlygomis, be galimybės paaiškinti jų pasiūlymo rimtumą. Dėl to, ar kaina neįprastai maža, sprendžia pati perkančioji organizacija, atsižvelgdama į VPĮ reikalavimus ir konkrečius objektyvius kriterijus: rinkos kainas, tiekėjų konkurse pasiūlytas kainas, analogiškas sutartis ir pan.

Pažymėtina, kad perkančioji organizacija, nesant įstatyminio reglamentavimo arba jam neprieštaraujant, pirkimo dokumentuose gali pati apibrėžti, kokia kaina jos organizuojamame konkrečiame konkurse bus vertina-

ma kaip neįprastai maža, ir dėl to papildomai tikrinama. Tokią poziciją patvirtina ir Teisingumo Teismo praktika, pagal kurią perkančiosios organizacijos tiek supaprastintų, tiek tarptautinių pirkimų atvejais pirkimo dokumentuose, remdamosi objektyviais ir nediskriminuojančiais kriterijais, gali apsibrėžti savo neįprastai mažos kainos sampratą.

VPĮ 40 str. 2 d. nustatyta, kad perkančioji organizacija raštu kreipiasi į neįprastai mažą kainą pasiūliusį dalyvį ir prašo pateikti, jos manymu, reikalingas pasiūlymo detales, kainos sudėtines dalis ir skaičiavimus. Vertindama dalyvio pateiktą kainos pagrindimą, perkančioji organizacija atsižvelgia į 1) gamybos proceso, teikiamų paslaugų ar statybos metodo ekonomiškumą; 2) pasirinktus techninius sprendimus ir (arba) išskirtinai palankias sąlygas tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus; 3) dalyvio siūlomų prekių, paslaugų ar darbų originalumą; 4) norminių dokumentų dėl darbų saugos ir darbo sąlygų, galiojančių prekių tiekimo, paslaugų pateikimo ar darbų atlikimo vietoje, laikymąsi; 5) dalyvio galimybę gauti valstybės pagalbą.

Lietuvos apeliacinis teismas 2011 m. gegužės mėn. 16 d. byloje Nr. 2A-898/2011 (R. J. Individualios įmonės „Argus“ v. Kauno miesto savivaldybės administracija) pažymėjo, kad tiek pagal nacionalinių teismų, tiek pagal Teisingumo Teismo praktiką kainos pagrindimo kriterijų sąrašas nėra baigtinis. Perkančioji organizacija gali, bet neprivalo remtis VPĮ 40 str. 2 dalyje nurodytais neįprastai mažos kainos pagrįstumo vertinimo kriterijais. Jai yra suteikta teisė nuspręsti, kokie, jos manymu, pasiūlymo aspektai, sudėtinės kainos dalys ir skaičiavimai turi būti pagrįsti. Neįprastai mažos kainos rungtyniškumo pobūdis turi būti suprantamas ir taip, kad perkančioji organizacija turi teisę prašyti, o tiekėjas – pateikti kuo išsamesnius kainos pagrindimo duomenis.

Ar tiekėjas tinkamai įvykdė pareigą pateikti raštišką neįprastai mažos kainos pagrindimą (jos sudėtinėjų dalių skaičiavimus) yra fakto klausimas. Tiekėjas negali būti verčiamas į pasiūlymo kainą įtraukti išlaidas, kurių jis realiai nepatirs.

Tai, kad dėl neįprastai mažos kainos sprendžia pati perkančioji organizacija, atsižvelgdama į konkrečias aplinkybes, rinkos kainas, pasiūlymų kainas, analogiškas sutartis ir pan. bei VPĮ 40 str. 2 ir 3 d. nuostatas nurodė **Lietuvos apeliacinis teismas 2008 m. spalio mėn. 7 d. byloje Nr. 2A-581/2008 (UAB „Valda“ v. UAB „Telšių regiono atliekų tvarkymo centras“)**. Teismo nuomone, VPĮ normos neįprastai mažos kainos paskaičiavimo nesieja su jos konkrečiais matematiniais paskaičiavimais. Todėl sprendžiant ar kaina neįprastai maža reikia nustatyti pasiūlytos kainos dydį, atsižvelgiant į įvairius kriterijus ir konkrečias pirkimo aplinkybes. Taip pat vertinant neįprastai mažos kainos pagrindimą privaloma vertinti ne konkretaus tiekėjo rizikas bei galimybių pagrįstumą, o pasiūlymo

kainos pagrįstumą, t. y. ar objektyviai įmanoma įvykdyti pirkimo sutartį tiekėjo pasiūlytomis kainomis (**Lietuvos apeliacinis teismas 2011 m. gegužės mėn. 17 d. byloje Nr. 2A-835/2011 (VšĮ „Kretingos maistas“ ir Ukmergės rajono savivaldybės administracija v. UAB „Smulkus urmas“)**).

Neįprastai mažos kainos institutas viešuosiuose pirkimuose nėra tik priemonė atmesti tiekėjo, pasiūliusio mažą kainą, pasiūlymą, bet ir galimybė įsitikinti tokio tiekėjo pasiūlymo rimtumu, pagrįstumu, bei gebėjimu įvykdyti sutartį už pasiūlytą kainą – nurodė **Lietuvos apeliacinis teismas 2010 m. gegužės mėn. 10 d. byloje Nr. 2A-656/2010 (UAB „Švaros diena“ ir UAB „Neringos komunalininkas“ v. UAB Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras“)**. Taikant šį institutą nepagrįstai maža kaina vertinama ne subjektyviai, o objektyviai aspektu. Perkančioji organizacija viešųjų pirkimų procedūrose privalo įvertinti tik pasiūlymo kainos ir jos sudedamųjų dalių objektyvų pagrįstumą, t. y. ar objektyviai įmanoma įvykdyti pirkimo sutartį tiekėjo pasiūlytomis kainomis. Teismo nuomone, tiekėjas pats pasirenka sprendinius kainai nustatyti įvertindamas savo galimybes, veiklos sąnaudas bei rizikas. Perkančioji organizacija neprivalo vertinti visos tiekėjo veiklos, o tik įvertina pasiūlytos kainos bei jos sudedamųjų dalių pagrįstumą.

Aiškindamas neįprastai mažos kainos institutą, **Lietuvos apeliacinis teismas 2009 m. rugpjūčio mėn. 28 d. byloje Nr. 2A-592/2009 (UAB „Bitė Lietuva“ v. UAB „Vilniaus autobusai“)** pažymėjo, kad vertinant pasiūlymus pagal mažiausios kainos kriterijų bei įvertinant ir perkančiajai organizacijai suteikiamų nuolaidų sumą, nėra pagrindo teigti, kad nuolaidos, kurią pritaikius pirkimo kaina tapo minusinė, pateikimas reiškia VPĮ nuostatų pažeidimą. VPĮ pateikiama ekonominės naudos samprata yra platesnė nei pirkimo kaina. Ekonominė nauda gali pasireikšti konkurencingumo padidėjimu, rinkos išplėtimu, atitinkamos įrangos nuolaidos sąskaita išplatiniu bei nauda gaunama iš taikomų tinklų sujungimo mokesčių, kai klientas, pats tiesiogiai nemokėdamas už ryšio paslaugas, sudaro tiekėjui galimybę gauti pajamų.

Lietuvos apeliacinis teismas 2010 m. balandžio mėn. 6 d. byloje Nr. 2A-509/2010 (Šalčininkų rajono savivaldybės administracija v. UAB „Alitudė“ ir UAB „Jaraks“) nurodė, kad nagrinėjamos bylos atveju pirkimo sąlygose buvo įtvirtinta nuostata, jog „jeigu pateiktame pasiūlyme pasiūlymo kaina yra 15 proc. mažesnė nuo visų pateiktų pasiūlymų aritmetinio vidurkio, Komisija atmets pasiūlymą“. Taigi, pagal šią nuostatą tiekėjai, pasiūlę kainas, 15 proc. mažesnes negu aritmetinis tiekėjų pasiūlymų kainų vidurkis, iš konkurso turi būti eliminuojami. Aprašomos bylos atveju perkančioji organizacija, nesilaikė aukščiau nurodytos pirkimo sąlygų nuostatos bei neprašė tiekėjų pagrįsti neįprastai mažą kainą ir toks pažeidimas vertintinas kaip esminis ir padarytas sąmoningai – minėta konkurso sąlygų nuostata yra su-

formuluota pakankamai aiškiai, nesudaranti pagrindo ją dėl nesuvokimo interpretuoti skirtingai, ji galėjo turėti lemiamos reikšmės konkurso rezultatams.

Taigi apibendrinant galima pasakyti, kad neįprastai mažos kainos institutas yra skirtas perkančiajai organizacijai įsitikinti tiekėjo pasiūlymo pagrįstumu ir gebėjimu įvykdyti viešojo pirkimo sutartį. Svarbu pažymėti, kad neįprastai maža pasiūlyta kaina pati savaime nėra kliūtis viešojo pirkimo sutarčiai sudaryti, jei tiekėjas gali įrodyti, kad už pasiūlytą kainą jis galės tinkamai ir laiku įvykdyti viešojo pirkimo sutartį. Tačiau vadovaujantis VPĮ 40 str. ir 85 str. 1 d. nuostatomis, perkančioji organizacija, išskyrus mažos vertės pirkimų atvejus, privalo reikalauti tiekėjo pagrįsti jo pasiūlytą neįprastai mažą kainą.

4. Ekspertinis vertinimas

Vadovaujantis Viešųjų pirkimų pasiūlymų vertinimo rekomendacijomis, ekspertinis vertinimas – procesas, kurio metu ekspertai, remdamiesi savo žiniomis ir patirtimi, taip pat vadovaudamiesi ekspertinio vertinimo užduotimi, įvertina tiekėjų pasiūlymuose nurodytų pirkimo objektų parametrus arba nustato ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus, jų parametrus, kriterijų ir jų parametrų lyginamuosius svorius. Ekspertinis vertinimas naudingas tada, kai reikia greitai ir kuo mažesnėmis išlaidomis įvertinti sunkiai kiekybiškai apibūdinamus dalykus. Rekomenduojama ekspertais kviešti fizinius asmenis, kurie gerai išmano sritį, iš kurios yra vertinamas pirkimo objektas, yra nešališki ir nepriekaištingos reputacijos. Ekspertinį vertinimą gali atlikti tiek viešojo pirkimo komisijos nariai, tiek perkančiosios organizacijos specialiai pakviesti asmenys. Perkančioji organizacija ekspertais gali kviešti tiek savo darbuotojus, tiek kitus, nepriklausomus asmenis, tačiau nepriklausomi ekspertai kelia didesnę pasitikėjimą viešųjų pirkimų dalyviams dėl ekspertinio vertinimo nešališkumo ir objektyvumo. Jeigu perkančioji organizacija ekspertu kviečia asmenį, kuris su ja nesusijęs darbo santykiais ir savo paslaugas teikia už atlyginimą, eksperto paslaugos perkamos VPĮ nustatyta tvarka. Vadovaujantis VPĮ kiekvienas ekspertas privalo pasirašyti nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą. Ekspertinį vertinimą atliekantiems viešojo pirkimo komisijos nariams atskiro pasižadėjimo ir deklaracijos (be tų, kuriuos pasirašė kaip viešojo pirkimo komisijos nariai) pasirašyti nereikia. Išaiškėjus ekspertinio vertinimo būtinybei, ekspertas gali būti pasitelkiamas ir vėlesniame pirkimo procedūrų etape. Tokia pozicija įtvirtinta ir **Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2011 m. lapkričio 2 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-407/2011 (AB „Požeminiai darbai“, Stulz-Wasser und Prozesstechnik GmbH v. Utenos rajono savivaldybės administracija, UAB „Arginta“, Kruger A/S, UAB „Ute-**

nos vandenys“), kurioje nurodyta, kad paaiškėjus naujų aplinkybių po to, kai pasiūlymo atitikties pirkimo sąlygoms vertinimas jau buvo atliktas, galimas pakartotinis pasiūlymo vertinimas pasitelkiant ekspertą ir tai, teisėjų kolegijos vertinimu, nebus laikoma skaidrumo principo pažeidimu. Teisėjų kolegija pažymėjo, jog išankstinis nepranešimas apie ekspertinį tiekėjų vertinimą (pirminį ar pakartotinį) nedaro įtakos pasiūlymų rengimui, tiekėjams nesuteikia jokios papildomos informacijos, į kurią reikėtų iš anksto atsižvelgti. Perkančioji organizacija privalo tinkamai įvertinti tiekėjų pasiūlymus, kad viešojo pirkimo-pardavimo sutartis būtų sudaryta su tiekėju, visiškai atitinkančiu pirkimo sąlygas, todėl, esant poreikiui, galimas eksperto pasitelkimas nusprendus pakartotinai įvertinti tiekėjų pasiūlymus. Svarbu paminėti, jog pakartotinai vertindama tiekėjų pasiūlymus, pasitelkiant ekspertą, perkančioji organizacija privalo užtikrinti lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų laikymąsi.

5. Pakartotinis pasiūlymų vertinimas

Aptardamas pakartotinio pasiūlymų vertinimo galimybę **Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2011 m. lapkričio 2 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-407/2011 (AB „Požeminiai darbai“, Stulz-Wasser und Prozestechnik GmbH v. Utenos rajono savivaldybės administracija, UAB „Arginta“, Kruger A/S, UAB „Utenos vandenys“)** pažymėjo, kad VPĮ nenustatyta galimybė perkančiajai organizacijai iš naujo įvertinti tiekėjo pasiūlymo atitiktį pirkimo sąlygoms, jei toks įvertinimas jau atliktas ir sprendimas dėl jo priimtas. Vis dėlto neatmestina ir tokios situacijos galimybė, kai perkančiajai organizacijai, priėmusiai sprendimą dėl konkretaus, kelių ar visų tiekėjų pasiūlymų atitikties pirkimo sąlygoms ir apie tai informavus tiekėjus, paaiškėja naujų duomenų ar kyla pagrįstų abejonių, dėl kurių perkančioji organizacija negalėtų sudaryti viešojo pirkimo sutarties. Dėl to, nors perkančiajai organizacijai priėmus tam tikrus procedūrinius sprendimus, jie viešųjų pirkimų santykių subjektams sukuria teisinius padarinius, t. y. poreikį pereiti į kitą konkurso etapą, tačiau tai neturi lemti perkančiosios organizacijos pareigos sudaryti viešojo pirkimo sutartį su tiekėju, kuris iš tiesų ar manomai nepagrįstai pripažintas atitinkančiu pirkimo sąlygas. Jei perkančioji organizacija jokiais būdais negalėtų persvarstyti savo sprendimų, tai tokiu atveju nebūtų iki galo įgyvendinti viešųjų pirkimų tikslai ir nebūtų sudaryta galimybė pačiai perkančiajai organizacijai pakeisti savo galbūt skubotai ar neteisėtai priimtą sprendimą. Kita vertus, tokiu atveju perkančioji organizacija turi nurodyti priežastis, ją paskatinusias pakartotinai atlikti kurią nors viešojo pirkimo procedūrą.

Dėl pakartotinio tiekėjų pasiūlymų vertinimo kaip tokio, teisėtumo pagal viešųjų pirkimo principus sprendina pagal konkrečius tiekėjams ginčijamu perkančiosios organizacijos sprendimu sukeltus padarinius ir galimybę juos užginčyti. Iš tiesų, ne pakartotinis pasiūlymų vertinimas gali pažeisti ieškovų teises, o perkančiosios organizacijos sprendimas dėl tiekėjo pasiūlymo, pavyzdžiui, sprendimas atmesti pasiūlymą. **(Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-407/2011 (AB „Požeminiai darbai“, Stulz-Wasser und Prozestechnik GmbH v. Utenos rajono savivaldybės administracija, UAB „Arginta“, Kruger A/S, UAB „Utenos vandenys“).**

Dėl pakartotinio pasiūlymų vertinimo taip pat pasisakė ir **Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. gegužės mėn. 16 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-860/2011 (UAB „Šilutės automobilių keliai“ v. UAB „Raseinių vandenys“, UAB „Raseinių statyba“)**. Pirmosios instancijos teismas savo sprendime išaiškino, kad perkančiosios organizacijos vykdyto supaprastinto atviro konkurso pasiūlymo vertinimo procedūros metu nedraudžiama buvo pakartotinai (iki preliminarios eilės patvirtinimo) vertinti tuos pasiūlymus, kurie pripažinti atitinkančiais pasiūlymo pateikimo ir minimalius kvalifikacijos reikalavimus; vėlesnis pasiūlymo vertinimas apėmė pasiūlymų patikrinimą, siekiant nustatyti, ar pasiūlymas atitinka pirkimo dokumentuose nustatytas technines specifikacijas, ar pasiūlymas apima visus pirkimo objekto darbus ir kt. Lietuvos apeliacinis teismas palaikė žemesnės instancijos teismo sprendimą ir taip pat pažymėjo, kad VPĮ normos nedraudžia perkančiajai organizacijai atlikti naują konkurso dalyvių pateiktų pasiūlymų vertinimą ir sudaryti naują preliminarį pasiūlymų eilę. Todėl toks perkančiosios organizacijos veiksmas yra teisėtas. Nagrinėtu atveju perkančioji organizacija taip pasielgė todėl, kad Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra, patikrinusi konkurso dokumentus, nepritarė pateiktų dokumentų derinimui ir, be kita ko, įpareigojo perkančiąją organizaciją grąžinti konkurso dalyvį į pasiūlymų eilę.

6. Pasiūlymų palyginimas

Pasiūlymų vertinimo etape itin svarbios yra perkančiosios organizacijos parengtos pirkimo sąlygos, kadangi vertinant pasiūlymus negalima nukrypti nuo pirkimo dokumentuose nustatytos tvarkos. Netinkamai aprašius pasiūlymų vertinimo tvarką, laimėtojo nustatymas gali tapti sunkiu iššūkiu, jei pirkimo dalyvių pateiktuose pasiūlymuose kainos apskaičiuotos skirtingais būdais. Tokią situaciją **Lietuvos apeliacinis teismas** išnagrinėjo **2010 m. balandžio mėn. 13 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-442/2010 (UAB „Atransa“ v. „Lietuvos**

kariuomenė”, R. M. prekybinei firmai („duomenys neskelbiami“). Teismas nurodė, kad pirkimo dokumentuose nebuvo detalai reglamentuota situacija, kaip tiekėjai turi apskaičiuoti ir nurodyti kainą pasiūlyme, todėl teko vertinti skirtingus pasiūlymus kainos nustatymo prasme. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, jog atlikus elementarius aritmetinius skaičiavimus buvo galima nustatyti, kokią konkrečią vienos dienos nuomos kainą pasiūlė ieškovas ir įvertinti ją lyginant su kitų tiekėjų pasiūlytomis kainomis, vadovaujantis konkurso sąlygose numatytu mažiausios kainos kriterijumi. Teismas konstatavo, kad šiuo nagrinėjamoju atveju mažiausios kainos pasiūlymų vertinimo kriterijus pažeistas nebuvo, nes bylos duomenimis nustatyta, kad ieškovas paslaugas pasiūlė pirkti už didesnę negu konkurso laimėtojo kainą.

Lietuvos apeliacinis teismas 2008 m. lapkričio mėn. 7 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-559/2008 (UAB „Baltic Clipper“ v. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija) aptarė teisingo pirkimo sąlygų bei pasiūlymų turinio aiškinimo svarbą pasiūlymų vertinimo etape. Byloje pirkimo dalyvis teigė, kad pirkimą laimėjęs tiekėjas nurodė skrydžių verslo klase maršrutu Vilnius-Dublinas-Vilnius negaliojančias kainas. Remiantis AB „flyLAL-Lithuanian Airlines“ 2005 m. liepos 1 d. įsakyму Nr. 1R-212 „Dėl verslo klasės panaikinimo Barcelonos ir Dublino maršrutais“ verslo klasė maršrutu Vilnius-Dublinas-Vilnius buvo panaikinta, t. y. buvo sustabdytas verslo klasės paslaugos teikimas. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad ši aplinkybė nereiškia, kad buvo panaikintos ir verslo klasės kainos, o tiekėjas savo pasiūlymą teikė būtent dėl kainų. Paslaugos panaikinimas, nepanaikinus galiojančių kainų, nereiškia, kad skrydžiai verslo klase nurodytu maršrutu buvo ir yra negalimi, ir, esant poreikiui, negalėjo būti siūlomi. Šią aplinkybę patvirtina AB „FlyLAL-Lithuanian Airlines“ raštas, kur aviakompanija nurodo, kad, esant verslo klasės poreikiui reisuose Vilnius-Dublinas-Vilnius, kelionių agentūra gali tokį reisą organizuoti.

Teismas taip pat nurodė, kad ieškovas neteisingai interpretuoja sąvoką „vieno lėktuvo bilieto kaina“, nurodęs, kad visa kelionė turi vykti tik lėktuvu, o ne jokia būdu kita transporto priemone. Pasak teismo, nepriklausomai nuo to, jog dalyje atkarpos kelionė vyksta autobusu, trečiojo asmens siūlymas vykti maršrutu Vilnius-Frankfurtas-Strasbūras-Frankfurtas-Vilnius yra suprantamas kaip viena kelionė (o ne dvi kelionės: lėktuvu ir autobusu) ir jai išduodamas vienas aviabilietas. Šią aplinkybę patvirtina aviakompanijos „Lufthansa“ 2008 m. kovo 27 d. raštas, kuriame teigiama, jog keleivių patogumui kelionė iš Frankfurto į Strasbūrą vykdoma autobusu. Teismas taip pat pažymėjo, kad prašydamas perkančiosios organizacijos patikslinti pirkimo sąlygų 2.7.7 punkto, nustatančio, kad bilietų kitoms transporto rūšims (autobusų, traukinių, vandens transporto) rezervavimas, išpirkimas, grąžinimas ir keitimas turi būti be papildomo mokesčio, sąvo-

ką „papildomo“, pirkimo dalyvis iš esmės patvirtino, kad šio konkurso pirkimo objektą supranta ne tik kaip bilietų oro transportu, bet ir kitomis transporto rūšimis pirkimą.

Teismas pažymėjo, kad pirkimo dalyvio argumentas, jog pasiūlymai privalėjo būti teikiami griežtai pagal konkurso sąlygų 1 priedo lentelę, jos skiltyje „skrydžiai su persėdimais“ nurodant būtent kelionės lėktuvu kainą, yra nepagrįstas. Toks šios nuostatos aiškinimas yra nepagrįstas konkurso sąlygomis ir šiose sąlygose apibrėžtu pačiu pirkimo objektu. Tiekėjas, pagal konkurso sąlygas siūlantis konkretų maršrutą – vieną kelionę, pagrįstai jos kainą ir nurodė.

Lietuvos apeliacinis teismas 2009 m. spalio mėn. 22 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-709/2009 (UAB „Omnitel“ v. valstybės įmonė Valkininkų miškų urėdija ir UAB „Bitė Lietuva“) nurodė, kad po vokų atplėšimo negalima keisti pasiūlymų kainos apskaičiavimo būdo. Teismas pabrėžė, kad perkančioji organizacija negali keisti pirkimo sąlygose numatyto pasiūlymų kainos apskaičiavimo būdo (formulės). Tiekėjas pasiūlė didžiausią iš visų konkurso dalyvių nuolaidą mobiliesiems telefonams (102 700 Lt) ir didžiausią pokalbių už 1 minutę tarifą (0,26 Lt/min.); kitų tiekėjo paslaugų (abonentinio mokesčio už pokalbius bei SMS siuntimo) įkainiai nuliniai. Įrašius tiekėjo pasiūlytus daugiklius į kainos apskaičiavimo formulę dėl formulės specifikos (daugybės) atskiruose skliaustuose reikšmės susiniveliuoja ir tampa lygios nuliui, nors kitas daugiklis (k) yra 0,26 Lt/min. ir perkančiosios organizacijos išlaidos už pokalbius būtų didesnės negu 0 Lt. Taigi perkančioji organizacija po vokų atplėšimo procedūros susidūrė su pirkimo dokumentų sąlygose nereglamentuota situacija, kai dalis konkurse dalyvaujančių tiekėjų (ne tik minėtas tiekėjas) pasiūlė nulinius abonentinius mokesčius bei nulinių leidžiamą iškalbėti maksimalų minučių skaičių mokant tik abonentinį mokestį, kurie iškraipo tikrąją tiekėjo komercinio pasiūlymo vertę. Kadangi tiekėjo komercinio pasiūlymo kaina (-4 279,17 Lt) pagal paskelbtą pasiūlymų kainos apskaičiavimo formulę buvo iracionali, perkančioji organizacija, vietoj abonentinio mokesčio apskaičiuodama tiekėjui mokėtiną mėnesinį mokestį, papildė formulę pokalbių laiko per kalendorinį mėnesį rodikliais, t. y. pritaikė ją atvejams, kai abonentinis mokestis ir leidžiamas iškalbėti maksimalus minučių skaičius mokant tik abonentinį mokestį yra lygūs nuliui (pvz., $M_1 = 35 \times 26 \text{ ct./min.} \times 3 \text{ min.} \times 30 \text{ d. ir t.t.}$), užuot eliminavusi tiekėją iš supaprastinto konkurso arba apskritai jį nutraukusi (VPĮ 99 str., 100 str. 1 d. 1 p.). Teisėjų kolegijos nuomone, vadovaujantis VPĮ nuostatomis, netoleruotina tai, jog pasiūlymų kainos apskaičiavimo formulė koreguojama po vokų atplėšimo procedūros.

Panašią poziciją dėl draudimo perkančiajai organizacijai keisti pasiūlymų vertinimo būdą pateikė **Lietuvos apeliacinis teismas 2006 m. liepos 24 d. nutartyje, priim-**

toje civilinėje byloje Nr. 2A-82/2006 (UAB „Žvilgsnis iš arčiau“ v. AB „Rytų skirstomieji tinklai“ ir Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų tarnyba (toliau – VPT)). Įvertinusi pirkimo procedūras, VPT įpareigojo nutraukti konkurso procedūras, nes atlikus pirkimo procedūros vertinimą, nustatė, kad perkančioji organizacija, atlikdama pirkimo procedūras, neužtikrino VPĮ 3 str. 1 d. įtvirtintų principų laikymosi, nes pirkimo dokumentuose nebuvo nustatyta tiksli ir aiški pasiūlymų kainos vertinimo tvarka, leidžianti tiekėjams parengti tinkamus pasiūlymus, taip pat pasiūlymų vertinimo kriterijai nebuvo nurodyti pirkimo dokumentuose, tačiau turėjo įtakos pasiūlymo kainos skaičiavimui. Teismas nurodė, kad pirkimo dokumentuose turi būti nustatyti pirkimo vertinimo kriterijai, sąlygos bei informacija, kaip turi būti apskaičiuota ir išreikšta pasiūlymuose nurodoma pirkimo kaina. Įvertinant pasiūlymus, perkančioji organizacija į kainos įvertinimo formulę įrašė konkrečias reikšmes, kurios nebuvo nurodytos pirkimo dokumentuose, t. y. buvo nežinomos tiekėjams. Taigi ta aplinkybė, kad perkančioji organizacija vokų atplėšimo procedūroje paskelbusi ir sužinojusi tiekėjų pasiūlymus pagal sąlygose pateiktus duomenis apie paslaugos kainą, pasiūlymų vertinimą (mažiausios kainos nustatymą) atliko į kainos įvertinimo formulę įrašydama duomenis, kurie tiekėjams nebuvo žinomi, kelia abejones pirkimo skaidrumu. Tokiu atveju, nenurodžius pirkimo dokumentuose konkrečių duomenų reikšmių, kurios buvo naudojamos įvertinant mažiausią pirkimo kainą, atsiranda galimybė į formulę įrašyti jai palankius duomenis.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad vertinant pasiūlymus, kai siekiama įsigyti tam tikras paslaugas, būtina įvertinti tokių paslaugų ypatumus. **Lietuvos apeliacinis teismas 2012 m. balandžio mėn. 26 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-1407/2012 (AB „Lietuvos geležinkeliai“ v. UAB „Vestekspress“)** pateikė išaiškinimą dėl kelionių organizavimo paslaugų pirkimų specifiškumo. Teismas pažymėjo, kad vykdant kelionių į užsienio valstybės, nakvynės bei transporto užsienio valstybių teritorijose ir Lietuvoje, vizų į užsienio valstybes įforminimo ir kitų paslaugų pirkimą pagal perkančiosios organizacijos paruoštas supaprastintų skelbiamų derybų sąlygas dėl specifinių lėktuvų bilietų rinkos kainodaros sąlygų nėra galimybių objektyvia forma iš anksto nustatyti mažiausią fiksuotą kelionių kainą vieneriems ar dvejiems metams į priekį. Lėktuvų bilietų kaina nėra vientisa, bet sudaryta iš įvairių sudėtinių dalių, kurias nustato ne vienas pardavėjas, o daug su kelione susijusių paslaugų teikėjų: oro pervežimo bendrovės, oro uostai, kelionių agentūros. Dėl to lėktuvų bilietų kainoms būdingi žymūs svyravimai ir šios kainos negali būti fiksuotos. Kelionių agentūros nustato tik mažesnę kelionės kainos dalį – mokestį už kelionės bilieto rezervavimą ir išrašymą. Faktiškai kelionių agentūros gali konkuruoti tik savo taikomos maržos ribose. Dėl šios priežasties perkančiosios organizacijos paruoš-

tos pirkimo sąlygos prieštarauja skaidrumo principui, nes neaiškūs pasiūlymo vertinimo kriterijai negali būti tas teisės šaltinis, kuriuo galėtų vadovautis perkančioji organizacija. Perkančioji organizacija neįvykdė pareigos aiškiai ir tiksliai nustatyti ekonomiškai naudingiausio ir mažiausios kainos vertinimo kriterijų (perkančioji organizacija prašė nurodyti fiksuotą kainą ilgam laikotarpiui). Taigi pirkimo dalyviai savo pasiūlymuose pagal techninę užduotį privalėjo nurodyti ne trumpalaikes kainas, bet kainas aviabilietams, kurios galios ne trumpiau kaip tris mėnesius ir šiuos savo pasiūlymus pagrįsti sutartimis arba kitais dokumentais.

Nagrinėjamoje byloje pirkimo dalyviai savo pasiūlymus aviabilietams įsigyti ir bilietų kainas nurodė ir pagrindė pagal UAB „Amadeus Lietuva“ rezervavimo sistemoje nurodytas kainas, kurios visoms agentūroms yra pateikiamos vienodo dydžio ir vienodu būdu – Amadeus rezervavimo sistemoje. Šios rezervavimo sistemos oficialios aviabilietų kainos bei oro uosto mokesčiai nėra pastovūs ir gali keistis, priklausomai nuo užsakymo datos, skrydžio datos, vietų skaičiaus lėktuve, valiutų svyravimų. Oficialių aviabilietų kainų bei oro uosto mokesčių galiojimas yra tik viena para. UAB „Amadeus Lietuva“ savo pažymose nurodė, kad negali patvirtinti, jog pasiūlytomis kainomis galės parduoti aviabilietus bet kuriuo metu. Taigi pirkimo dalyvių pasiūlymai neatitiko pirkimo sąlygų reikalavimų – jie nepasiūlė kainų, kurių galiojimas būtų ne trumpesnis kaip trys mėnesiai, aviabilietų kainų nepagrindė sutartimis ar kitais dokumentais, o tik Amadeus rezervavimo sistemoje esančiais duomenimis.

Tam, kad būtų pasiektas VPĮ įtvirtintas pirkimo tikslas – sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas, vertinant pasiūlymus būtina griežtai laikytis parengtų pirkimo sąlygų ir visiems pirkimo dalyviams sudaryti vienodas sąlygas. Tai iliustruoja **Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-1042/2011 (UAB „Gameda“ v. Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos)**. Nutartyje teismas pasisakė, kad perkančiosios organizacijos pateikti paaiškinimai, kad pasiūlymai buvo vertinti liberaliai, o komisija nenustatė pasiūlymo neatitikimo, pvz., kai siūlomo sraigto vienas kraštinis ilgis neatitiko pirkimo sąlygų reikalavimo, bei laikė jį tinkamu, negali būti vertinami kaip teisėti perkančiosios organizacijos veiksmai, nes tokiu atveju yra taikomos nevienodos sąlygos tiekėjų pateikiamiems pasiūlymams. Teisėjų kolegija nurodė, kad tiekėjas, kuris laikėsi keliamų reikalavimų ir teikė pasiūlymą atitinkantį techninės specifikacijos reikalavimus, nebegali konkuruoti (dažniausiai kainos prasme) su tiekėjais, kurių pasiūlymai yra pigesni ir pripažįstami laimėjusiais, nors ir neatitinkantys keliamų reikalavimų. Teismas taip pat pažymėjo, kad ginčijamose pirkimo objekto dalyse tiekėjų pasiūlymai buvo vertinami nevie-

nodai, nes konkurse realiai buvo leista dalyvauti ir tiems tiekėjams, kurių pasiūlymai neatitiko techninės specifikacijos reikalavimų, o tokiu atveju yra pažeidžiami viešųjų pirkimų principai. Teismas konstatavo, kad nustatytosios aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad perkančioji organizacija viešojo pirkimo metu pažeidė imperatyvius VPĮ 3 str. 1 dalyje įtvirtintus viešųjų pirkimų lygiateisiškumo ir skaidrumo principus.

Panašią poziciją dėl pirkimo sąlygų neatitinkančių pasiūlymų **Lietuvos apeliacinis teismas** pateikė **2011 m. gegužės mėn. 16 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-860/2011 (UAB „Šilutės automobilių kekliai“ v. UAB „Raseinių vandenys“, UAB „Raseinių statyba“)**. Tiekėjo pateiktas pasiūlymas neatitiko konkurso sąlygose nustatytų reikalavimų, t. y. savo pasiūlyme jis neįvertino filtrato ir buitinių nuotekų išvalymo biologiniuose valymo įrenginiuose kaštų (pateiktas pasiūlymas neatitiko pirkimo objekto apimties) ir pateikė netinkamą įvažiavimo kelio į kompostavimo aikštelę variantą. Teismas konstatavo, kad toks tiekėjo pasiūlymas pažeidė tiekėjų lygiateisiškumo principą, nes tiekėjas pateikdamas nepilną pasiūlymą, t. y. pasiūlydamas mažesnę darbų apimtį nei kiti, galėjo pasiūlyti mažesnę darbų kainą ir taip įgijo nepagrįstą konkurencinį pranašumą lyginant su kitais tiekėjais. Pirkimo dalyvio pasiūlyme nebuvo įvertinta biologinių valymo įrenginių kaina ar išvežimo į biologinius valymo įrenginius kaštai, taip pat nebuvo įvertinta įvažiavimo kelio į kompostavimo aikštelę pagal detaliojo plano sprendinius įrengimo kaina. Tuo tarpu kitų konkurso dalyvių pasiūlymuose šie darbai buvo įvertinti. Tiekėjo pasiūlyme biologinių valymo įrenginių kaina įvertinta 45 500 Lt. Jeigu perkančioji organizacija tiekėjo pasiūlymą, kuris neatitiko pirkimo objekto apimties, būtų pripažinusi tinkamu, būtų pažeisti lygiateisiškumo ir skaidrumo principai, kurie įpareigoja perkančiąją organizaciją, vertinant pasiūlymus, visiems tiekėjams sudaryti vienodas sąlygas konkuruoti dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo ir vertinimo kriterijus taikyti objektyviai ir visiems vienodai (**Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 29 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. A-3**).

Nuo suformuotos praktikos nenutolo ir **Lietuvos apeliacinis teismas 2010 m. lapkričio mėn. 16 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-964/2010 (UAB „Archyvų sistemos“ v. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, tretysis asmuo byloje UAB „Archyvita ir Ko“)**. Teismas nustatė, kad abu pirkimo dalyviai (ieškovas ir tretysis asmuo) vienodai suprato pirkimo sąlygas, nurodydami bendro pasiūlymo kainą su PVM ir tikėjosi, kad pagal šią kainą (jos dydį) bus vertinami pasiūlymai. Tačiau perkančioji organizacija pasiūlymus vertino pagal nurodytą lyginamąjį svorį „iš viso“. Kad pasiūlymai vertinami pagal lyginamąjį svorį konkurso sąlygose nebuvo nurodyta. Be to, buvo nustatyta, kad jau atplėšus vokus su pasiūlymais, perkančioji organizacija konkurso daly-

viams pasiūlė papildyti pateiktus pasiūlymus lentelės pabaigoje ranka įrašant paskaičiuotą lyginamąjį svorį kaip bendrą pasiūlymo kainą. Pagal šį dydį buvo vertinami pasiūlymai ir sudaryta pasiūlymų eilė kainos didėjimo tvarka. Teismas konstatavo, jog atsakovas neįvykdė pareigos, nustatytos VPĮ 24 str. 1 d. 8 p. – „pirkimo dokumentuose pateikti visą informaciją be dviprasmybių“. VPĮ draudžia keisti kriterijus pradėjus viešojo pirkimo procesą. Taigi perkančiosios organizacijos veiksmai nustatant laimėtoją nebuvo skaidrūs ir negalėjo būti pripažinti teisėtais.

Pasiūlymų vertinimas yra labai svarbus viešojo pirkimo procedūros etapas, nulemiantis, kuris pirkimo dalyvis taps pirkimo laimėtoju ir su kuo bus sudaryta viešojo pirkimo-pardavimo sutartis. Atsižvelgdama į VPĮ ir teismų formuojamą praktiką perkančioji organizacija laimėtoju gali pripažinti tik tą pasiūlymą, kuris įvertinus jo atitiktį pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams bei palyginus jį su kitais šiuos reikalavimus atitinkančiais pasiūlymais yra mažiausios kainos ar ekonomiškai naudingesnis.

Leidyba finansuojama iš 2007 – 2013 m.
ES struktūrinės paramos techninės
pagalbos lėšų.